

giauskon sijaan kulttuuri, mutta myös uskonnolla itselläänkin on sijansa. Lisäksi niissä näkyy tietynlainen eskapistinen kuva kulutusmyönteisestä lännestä, mikä alkuteoksista puuttuu. Rajan ylittäminen näyttäytyy molemmissa elokuvissa tärkeänä tapahtumana, jolla on seurauksensa.

Väitöskirja täydentää hyvin englanniksi julkaistua Strugatskietoutta 1970-luvun osalta. On hienoa, että se sisältää myös kah-

den elokuvan analyysin, varsinkin kun ne on saatu sidottua hyvin koko väitöskirjan tavoitteisiin. Suomalaista lukijaa väitöskirjan tiivis esitys ja yllättävän vähäiset lähteet voivat hämmentää. Kerrontakin tuntuu ajoittain vähän töksähtelevältä, mikä saattaa johtua juuri esityksen tiivyydestä. Toisaalta, tämä väitöskirja on luettavissa yhdeltä istumalta.

Mika Perkiömäki

Vakauden ja vapauden kaipuut: Suomi ja Viro 1988–1991

Heikki Rausmaa: ”Kyllä kulttuurin nimissä voi harrastella aika paljon” – Suomen ja Viron poliittiset suhteet keväästä 1988 diplomaattisuhteiden solmimiseen elokuussa 1991. Helsingin Yliopisto, Humanistinen tiedekunta. Historiallisia tutkimuksia Helsingin Yliopistosta XXX. Helsinki 2013.

Heikki Rausmaan väitöskirjalle Suomen ja Viron poliittisista suhteista Baltian maiden itsenäisyyden palauttamista edeltäneinä vuosina on ollut tilausta, sillä yleiseen tietoisuuteen on jäänyt jäsentymätön kuva presidentti Koiviston kylmäkiskoiseksi luonnehditusta suhtautumisesta Baltian maiden itsenäisyyspyrkimyksiin. Rausmaan tutkimus tuo selkeyttä aiheeseen punnitsemalla tasapuolisesti niin Koiviston matalan profiilin politiikkaa, hänen toimintansa oikeutukseksi esitettyä vakauden säilyttämisen tarvetta kuin myös Baltian maiden itsenäisyyspyrkimysten tukemista vaatinutta laajaa kansalaismielipidettä.

Johdannossa Rausmaa rajaa Neuvostoliiton kehityksen tutkimuksen ulkopuolelle toteamalla, että hän tuo tätä kehitystä esiin ainoastaan Viron ja Moskovan suhteiden esittelyn kautta. Rajaus on ymmärrettävää, joskin

Koiviston politiikan analyysin kannalta se on myös puute. Useat viime vuosina julkaistut teokset osoittavat suuren ristiriidan Gorbatšovin ulkomailla nauttiman arvonannon ja hänen sisäisesti nopeasti hupenevan suosionsa sekä kyvyttömyytensä ohjata maan uudistuspolitiikka välillä. Tämä ristiriita säilyi aina Neuvostoliiton hajoamiseen asti. Tekijän mainitsemien teosten lisäksi esimerkeinä tällaisista teoksista voi mainita myös perestroikan keskeisen arkkitehdin Aleksander Jakovlevin ja Ruotsin pitkäaikaisen Moskovan suurlähettilään Örjan Bernerin muistelmateokset. Väitöskirjassa olisi ollut mielenkiintoista selvittää myös, että käytettiinkö Koiviston politiikkaa lyömäaseena balteja vastaan Moskovan ja Baltian maiden vanhoillisten voimien taholta. Ja jos käytettiin, niin miten.

Poliittista kehitystä Virossa vuosina 1986–1991 koskevaan lukuun jäin kaipaamaan lyhyttä johdattelua luonnehdintaa virolaisten kansallisista pyrkimyksistä miehityksen vuosina. Olivathan vuosien 1988–1991 tapahtumat suoraa jatkoa tukahdutetuille, mutta elävinä säilyneille kansallisille tunnoille. Vuosina 1986–1991 keskeistä on Viron omien, ympäristönsuojelukysymyksistä

alkaneiden ja taloudellisen itsehallinnon kautta voimistuneiden itsenäisyyspyrkimyksen ohella voimasuhteiden kehitys Moskovassa Gorbatšovin nopeasti menettäessä valta-asemaansa Kremlissä. Toisaalta tekijäkin toteaa, että kuva, jonka mukaan Gorbatšovi oli pakotettu antamaan periksi vanhoillisille voimille, ei mahdollisesti ole täsmällinen. Gorbatšovin päämääränä pysyi säilyttää sosialistinen järjestelmä, jota voitiin vahvistaa tietyillä rajoitetuilla taloudellisilla ja yhteiskunnallisilla toimilla. Gorbatšovin uudistuspolitiikan voidaan katsoa päättyneen vuoden 1990 loppulla: joulukuussa 1990 Gorbatšov luonnehti Baltian maiden hallituksia repressiivisiksi. Gorbatšov oli nostattanut uudistajat itseään vastaan ja vuoteen 1990 tultaessa hän ei enää voinut edustaa heitä täysipainoisesti. Gorbatšovin uudistajista käyttämä luonnehdinta ”niin kutsuttuina demokraatteina” puhuu puolestaan.

Myös Suomessa uudistuspolitiikan vaikeudet näkyivät ja tietoa oli saatavissa. Muun muassa Aleksander Noven, Tatjana Zaslavskajan, Abel Aganbegjanin ja suomalaistutkijoiden tutkimukset todistivat uudistusten ja vuosikymmenten staattisuuden syvästä ristiriidasta: olivathan jo 1960–70-lukujen sinänsä vaatimattomat uudistusyhtymät torjuttu sosialistiseen järjestelmään sopimattomina. Gorbatšovin avoimuuspolitiikka koski myös ulkopolitiikkaa: jo pari vuotta ennen Neuvostoliiton hajoamista Suomen Neuvostoliiton lähetystön edustaja totesi minulle Leninin olleen väärässä. Samaisen edustajan mukaan lähetystöllä ei ollut mitään sitä vastaan, että Viro ja muut Baltian maat alkaisivat käyttää omia valtiollisia symbolejaan. Leninin roolin kieltäminen oli Neuvostoliiton legitimitietin kieltämistä ja Viron lipun käyttäminen merkitsi sen erityisaseman tunnustamista, vaikkei tuolloin vielä enempää.

Kuten Rausmaa toteaa, ristiriitaisia signaaleja saatiin eri tahoilta eivätkä ne varmastikaan kaikki oleet paikkaansapitäviä todellisten tapahtumainkulkujen kannalta. Niiden analyysi olisi kuitenkin voinut olla hyödyllistä – savua kun ei tapaa olla ilman tulta.

Gorbatšovin todellisen poliittikkokuvan tuntemattomuus näyttää selittävän länsimaiden ja virallisen Suomen myönteisen, ihatuksentapaisen Gorbatšovin arvostuksen. Kuten Rausmaan väitöskirjankin yksi luku osoittaa, Suomessa kansalaisyhteiskunta otti jo Viron itsenäistymisprosessin alusta lähtien selkeän itsenäisyyttä kannattavan ja näin ollen Suomen viralliselle suhtautumiselle vastakkaisen asenteen.

Rausmaan kuvaus puolueiden Viro-suhteista on laaja ja yksityiskohtainen. Olennaista näille suhteille oli puolueiden kenttäväen Viroa tukevien vaatimusten vaikutus puolueiden johtohahmoihin, jotka puolestaan kokivat olevansa sidottuja maan viralliseen ulkopoliittikan näihin vaatimuksiin vastatessaan. Yksittäiset poliitikot kävivät henkilökohtaista Jaakobin painiaan. Vain harvat rohkenivat poiketa Koiviston näkemyksistä. Toisaalta, kuten tekijä toteaa, Koivisto näyttää käyttäneen näitä henkilöitä omiin tarkoituksiinsa, eli luomaan kuvaa tietynasteisista toimista Viron suhteen.

Yksittäisten poliitikkojen kriittikki ja presidentti Koiviston vastakritiikki voimistuivat vuoden 1991 alussa. Tuolloin Vilnan ja Riian veriset tapahtumat merkitsivät vakavaa iskua Gorbatšovin johtajuudelle. Gorbatšov lähentyi vanhoillisia ja joutui–tai pyrki oma-aloitteisesti–yhä enemmän näiden voimien yhteyteen eikä enää samaistunut uudistuspolitiikkaan. Vilnan verilöyly oli, kuten *Kansan Uutiset* kirjoitti, tuohon perestroikaan. Presidentti Koiviston ennen Vilnan tapahtumia antamia inhorealistisia

lausuntoja kritisoitiin lehdessä. Lehden mukaan nämä lausunnot olivat etukäteen annettu lupa voimankäyttöön.

Vasemmistupuolueille tarjottiin Moskovasta Neuvostoliiton perustuslain tarjoamaa ratkaisumallia: perustuslaki antaisi mahdollisuuden osatasavaltojen eroamiseen liitosta. Myös presidentti Koivisto toisti tätä argumenttia. Tosiasialisesti ergominen oli kuitenkin mahdollonta tilanteessa, jossa yksikin osatasavalta pystyi estämään yksittäisen tasavallan eron.

Puolueiden suhtautumisesta Baltian maiden itsenäistymispyrkimyksiin voidaan todeta erityisesti Vihreän Liiton selkeät Viro-myönteiset kannanotot. Sosialidemokraattisen puolueen suhtautuminen oli Jaakobin painia: lojaalisuus presidenttiä kohtaan edellytti sopeutumista tämän linjaan, mitä erityisesti puolueen puheenjohtaja ja ulkoministeri Pertti Paasio korosti. Paineet kentältä kuitenkin kasvoivat, ja huolimatta siitä, että Neuvostoliiton suurlähetystö yritti estää sosialidemokraattien kontakteja virolaisten kanssa, virolaisten yhteistyökutsuihin vastattiin. Myös oma-aloitteisuutta osoitettiin Viro-suhteissa. Vielä huhti-toukokuussa vuonna 1990 *Demari* puolusteli presidentti Koiviston Gorbatšovia tukevaa politiikkaa. Toisaalta kuvaavaa oli myös lehden tuskailu maan virallisesta Viro-politiikasta helmikuussa 1990: ”Oltaisiin älytty olla edes hiljaa”, lehdessä kirjoitettiin.

Kokoomuksen suhtautumista Viroon ja sen itsenäistymispyrkimyksiin näytti määrittelevän sen hallitukseen pääseminen vuonna 1987: puolueen virallinen varovaisuus yhdistyi yksittäisten puolueaktivistien omatoimisuuteen balttien auttamiseksi. Kansainvälisillä foorumeilla oltiin valmiita antamaan tukea Viron pyrkimyksille, joskin puoluejohto pysyi varovaisessa kannassaan. Myös Keskusta oli pidättyvä ja

varovainen, mutta puolueen nuoremmat, mukaan lukien Esko Aho ja Olli Rehn, pyrkivät ainakin tietynasteiseen Baltian maiden ymmärtämiseen ja kontaktien luomiseen virolaisiin. Nämä Rausmaa noteeraa tarkoin, huolellisin selostuksin.

Esimerkkinä Suomen vaikeudesta suhtautua Neuvostoliiton sisäiseen tilanteeseen ja Gorbatšovin asemaan toimii Rausmaan lainaama Suomenmaan pääkirjoitus 15.1.1991, jonka mukaan Gorbatšov oli hyväksynyt voimannäytön muttei voimankäyttöä Baltiassa. Aiemminkin mainitun Jakovlevin mukaan Vilnan tapahtumat olivat KGB:n ja sen johtajan Krjutškovin provokaatio. Tuohon aikaan Gorbatšov oli jo Krjutškovin johtamien vanhoillisten voimien voimakkaan vaikutuksen alainen. Lopullisesti Gorbatšovin roolia Liettuan verisissä tapahtumissa ei ole selvitetty. Todennäköistä on, että hän oli antanut sotilaille vapaat kädet, jolloin hän toisin sanoen kantaa poliittisen vastuun tapahtuneesta. Gorbatšov tajusi virheensä pian, mistä todistaa se, että hän oli valmis matkustamaan Liettuaan seuraavana päivänä Vilnan tapahtumien jälkeen. Tämä lienee uusi tieto. Matka kuitenkin peruuntui Krjutškovin vastustukseen, mikä on osoitus siitä, että Gorbatšov ei ollut enää herra talossaan.

Vaikka Gorbatšovin nähtiin olevan vaikeuksissa, ei vaikeuksien syvyyttä ymmärretty. Rausmaa toteaa, että konkreettista poliittista tukea eivät baltit saaneet länsimaiden johtajilta. Tämä toteamus vaatii täsmennystä. Ranska ja Saksa olivat varovaisia Baltian maiden pyrkimyksiin nähden, kun taas Iso-Britannian asennetta voi luonnehtia lähinnä välinpitämättömäksi. USA:n hallitus oli pidättyväinen, koska se pelkäsi Neuvostoliiton hajoamisen vaikutusta muun muassa ydinaseiden leviämiseen. USA:n kongressissa taas Baltian maiden pyrkimykset

saivat ymmärrystä. Pohjoismaista Tanska ja Islanti olivat, kuten tiedetään, eturivissä tukemassa Baltian itsenäisyyspyrkimyksiä. Ruotsi harrasti, erityisesti Carl Bildtin tultua ulkoministeriksi, tasapainotettua Baltia-politiikkaa: Ruotsi pyrki Moskovassa baltteja tukevaan *för balterna* -puheeseen ja vastaavaan Baltian maissa laajentamaan ymmärtämystä myös venäläisille näkökohdille. Suomi pysyi linjassaan, ja huolimatta kantojen pehmenemisestä keväällä 1990, Koivisto torjui kesäkuussa 1990 ulkoministeriössä laaditun ehdotuksen, jossa hyviä suhteita Moskovaan ja Baltian tukemista pidettiin samanarvoisina. Vielä lokakuussa 1990 ulkoministeri Paasio korosti neuvottelutietä Baltian tilanteen ratkaisemiseksi. Samalla kuitenkin painotettiin edelleen nimenomaan Gorbatšoviin yhdistetyn uudistuspolitiikan onnistumisen tärkeyttä Suomelle. Edellä mainitun Jakovlevin mukaan Gorbatšov hylkäsi uudistuspolitiikan lopullisesti vuoden 1990 lopulla. Tällöin ”500 päivää” -ohjelma hyljättiin. Myös Jakovlevin kaltaiset aidot uudistajat syytettiin syrjään ja heidät korvattiin uudistusten nimiin vannoneilla, mutta todellisuudessa perestroikaa vastustaneilla funktionäreilla. Muodollisesti pyrittiin uudistuksiin, mutta todellisuudessa juna oli pysähtynyt. Tätä ei tiedostettu Suomessa, vaan Koivisto jatkoi Gorbatšovin tukemista, joskin astetta hillitymmin. Puheessaan ETYK:n toisessa huippukokouksessa Pariisissa marraskuussa 1990 Koivisto pyrki yleisin sanankääntein hillitsemään Baltian maita vaatimusten esittämisessä. Hän jätti kuitenkin Gorbatšovin tukemiseksi tarkoitetun puheenvuoronsa pitämättä. Tämä linja jatkui vuoden 1991 alussa: Viron pääministeri Savisaar sai lähteä Suomen vierailultaan ilman minäkäänlaisia lupauksia poliittisesta tuesta. 10.1.1991 Koivisto antoi

myös Gorbatšovin tukemisen tarvetta korostavan lausunnon. Sympatiaa Baltian maiden itsenäisyyspyrkimyksille kuitenkin annettiin: Viro oli saanut tukea ”arkisiin askareisiin” ja ”harrasteluun kulttuurin nimissä”.

Ei edes Vilnan verilöyly 13.1.1991 saanut Koivistoa pehmentämään asennettaan. Päinvastoin, Koivisto antoi muutama päivä ennen näitä traagisia tapahtumia lausunnon, joka yleisesti tulkittiin tueksi Gorbatšoville. Rausmaa pitää mahdollisena, että tällaista ulostuloa oli toivottu Moskovassa. Asiaa pahensi presidentti Koiviston lehdistötilaisuus, jonka hän piti 16.1. eli jo Vilnan tapahtumien jälkeen. Tällöin hän moitti Baltian maita siitä, että ne eivät halunneet ottaa vastaan neuvoja Suomelta. Verenvuodatuksen takana olivat Koiviston mukaan ääriyhmät – mitkä ääriyhmät; sitä hän ei täsmentänyt.

Vilnan tapahtumien toistuttua Riiassa 20.1.1991 ei balttien pyrkimyksiä enää pyritty hillitsemään. Viroille annettava käytännön apu politisoitiin jo yhä avoimemmin. Tätä yhteistyötä myös laajennettiin jatkuvasti elokuuhun 1991 saakka.

Useat länsimaat–Ranska, Iso-Britannia, Tanska, Ruotsi ja myöhemmin myös Saksa–avasivat Baltian maiden ulkoministeriöiden alaiset tiedotustoimistot pääkaupungeissaan. Suomessa tällainen tiedotustoimisto naamoitiin opetusministeriön rahoittamaksi, Tuglas-seuran alaisuuteen siirtyneeksi Viron kulttuuripisteeksi, josta kuitenkin todellisuudessa muodostui Viron puolivirallinen edustusto Suomessa. Suomen nyt jo vapaammin Viron julkishallinnolle antamaa tukea, esimerkiksi vierailuiden, materiaalsen avun ja työharjoitteluiden muodossa, selostetaan Rausmaan kirjassa yksityiskohtaisesti.

Tammikuuhun 1991 tultaessa Suomen sisäinen mielipide erosi selkeästi presidentin kannasta.

Pääministeri Holkeri ei asettunut helmikuussa 1991 tukemaan Baltian maiden itsenäisyyttä, mutta ei myöskään puhunut Koiviston tavoin Neuvostoliiton yhtenäisyyden säilyttämisen tarpeesta. Vasta vuoden 1991 lopulla presidentti Koivisto yhdisti ensimmäistä kertaa julkisesti Suomen Virolle antaman avun maan itsenäisyyspyrkimysten tukemiseen. Pääministeri Aho oli tehnyt saman jo kesäkuussa–tosin vielä peiteltysti.

Rausmaa pääteele Suomen Virolle antaman laajamittaisen käytännön avun vaikuttaneen siihen, että useimmat virolaispoliitikot eivät arvostelleet julkisesti Suomen poliittista johtoa. Poikkeuksena tästä tosin olivat Koiviston tammikuussa 1991 antamat kohtuuttomiksi katsotut lausunnot. Edgar Savisaar oli muistelmis- saan hyvinkin kriittinen.

Baltian maiden itsenäistymisen tunnustamisessa Suomi viivytteli. Viro julisti itsenäisyytensä palautetuksi 20.8.1991. Suomi ilmoitti valmiudestaan ryhtyä diplomaattisiin neuvotteluihin vasta Islannin, Venäjän, Tanskan, Ranskan, muiden EY-maiden, Ruotsin ja Norjan tunnustusten tai tunnustuslupausten jälkeen. Takaportti jätettiin vieläkin auki puhumalla diplomaattisista neuvotteluista itsenäisyyden tunnustamisen sijaan.

Rausmaa katsoo, että Suomen Virolle antamalla runsaalla avulla oli hyvinkin merkittävä rooli, vaikkakin tämän avun poliittinen luonne on haluttu kieltää. Tekijä näkee tämän tuen oikeuttavan tutkimuksen perusjohtopäätöksen: julkisuuteen jäänyt kuva Suomen viileästä suhtautumisesta Viron itsenäistymispyrkimykseen ei vastaa todellisuutta.

Tällä tekijän pragmaattisella johtopäätöksellä on kiistämättömät perustelunsa. Viro itsenäistyi ja alueen vakaus säilytettiin. Kuitenkin sillä tavalla, jolla tämä lopputulos saavutettiin oli, ja on yhä hintansa: vielä nykyisinkin

Baltian maissa on enemmän tai vähemmän avoimia kriittisiä näkemyksiä presidentti Koiviston toiminnasta. Vaikka Koiviston tarrautumista Gorbatsšoviin pyrittiäsiinkin ymmärtämään tuon hetkisen tilanteen valossa, jää tulevan tutkimuksen tehtäväksi selvittää, mihin tämä sitoutuminen Neuvostoliiton horjuvaan johtajaan perustui. Oliko todella syytä ottaa jyrkkiä, yhtä

vaihtoehtoa tukevia ja baltteja opettamaan pyrkiviä kantoja? Kysymyksiä riittää. Rausmaan johtopäätökseen Suomen viileän suhtautumisen paikkansapitämättömyydestä on syytä lisätä jo aiemmin lainattu *Demari*-lehden tuskastunut arvio poliittisen johdon Viro-politiikasta: ”Oltaisiin älytty olla edes hiljaa!”

Taisto Tolvanen

Monipuolista Venäjä-tietoa

Arto Luukkanen & Simo Grönroos (toim.): *Venäjä: uhka vai mahdollisuus? Avoinna keskustelua Suomen Venäjä-suhteesta*. Tampere: Suomen perusta. 2014. 176 s. ISBN 9789526792187

Kasvava kiinnostus Venäjää kohtaan on meillä näkynyt myös aihetta koskevan kirjallisuuden tarjonnan kasvuna. Myös Suomen perusta -niminen ajatuspaja on antanut tähän panoksensa teoksella *Venäjä: uhka vai mahdollisuus*. Kirja sisältää kahdeksan eri kirjoittajilta peräisin olevaa esseetä, jotka käsittelevät Venäjän ideologiaa, suhteita länteen, historiaa, taloutta, geopolitiikkaa ja Suomen ja Venäjän suhteita.

Timo Vihavainen tarkastelee Venäjän ideologista perintöä länsisuhteiden valossa todeten, että Venäjän poikkeavuus lännestä on nähty myös arvona sinänsä. Tämä liittyy nk. ”suvereenin demokration” ideaan, jonka kirjoittaja myös esittelee. Hän analysoi Putinin politiikkaa sekä kysymystä, onko Venäjä uhka Suomelle. Vihavaisen mukaan vastaus tähän kysymykseen on kielteinen, jos pysymme Naton ulkopuolella. Arto Luukkanen ironisoi länsimaaisia näkemyksiä Venäjästä ja pyrkimyksiä saada se osaksi kansainvälisiä yhteisöjä todeten, että ”Venäjän karhu piti opetta-

man ihmistavoille tarjoamalla sille länsihunajaa” (s. 31). Hän analysoi myös Putinin politiikkaa ja ”moraalittomien” ja ”väärien” läntisten arvojen torjuntaa. Kirjoittaja tarkastelee myös Georgian ja etenkin Ukrainan tilannetta Venäjän aggressioiden jälkeen. Timo Koivurova toteaa, että Venäjä on sotatoimillaan alkanut irtautua perinteisistä kansainvälisen oikeuden periaatteista huolestuttavalla tavalla. Esa Seppänen liittyy lukuunsa ”Miksi ei Natoon” myös emeritussuurlähettiläs Heikki Talvitien jämeriä Natovastaisia argumentteja. Jukka Mallisen kirjoittama luku ”Rurikin miekka – uusi ymmärrys Venäjän historiasta” avaa yllättäviä näkymiä teemaan, kuten seuraava sitaatti V. Inozemtsevilta antaa ymmärtää: ”Venäjä on nykyään samoin kuin 400 vuotta sitten jakautunut Moskoviaan, jossa eliitit jakavat keskenään maan resurssit valtiontalouden avulla, sekä muuhun maahan, jossa yksityinen aloitteellisuus on nujerrettu” (s. 111). Professori Kari Liuhto tarkastelee Venäjän merkitystä Suomen taloudelle. Hän toteaa Venäjän talouden kulta-ajan olleen ajanjaksona 1999–2007, jonka lopulla kansantuote ylitti neuvostoaajan lopun tason. Oiva Miettisen luku ”Isänmaata vapaasti myytävänä” pohtii venäläisten maakauppoja ja toteaa, että Suomi tarvitsee

lain EU:n ulkopuolella asuvien kiinteistöhankintojen valvonnan. Kommentoیدessaan maakauppoihin liittyvää rahanpesua ja veronkiertoa hän huomauttaa, että ”Venäjän tapa toimia näyttää muuttavan käytäntöjä myös täällä meillä joko laittomaan tai ainakin laittoman ja laillisen välisen harmaan alueen suuntaan” (s. 142). Sakari Lindén tarkastelee Venäjän geopolitiikkaa, joka nojautuu pitkälti H. Mackinderin ja N. Spykmanin *heartland* (ydinmaa) -käsitteeseen. Sen tekijä tosin kääntää virheellisesti ”sydänmaaksi”. Luvussa ”Venäjän salarakkaat” mainitaan vain Saksa ja Ranska, vaikka myös Slovakia, Unkari ja Serbia olisivat ansainneet päästä mukaan.

Tekijöiden tavoitteena oli luoda korkeatasoinen puheenvuoro Venäjän poliittisen kehityksen ja maittemme naapurisuhteiden tilasta. Tämä on mielestäni onnistunut hyvin; teoksen monipuolisuus ja idearikkaus tekevät siitä, vaikka suppeanakin (176 sivua) arvokkaan tietolähteen kaikille, joilla on tarvetta tuntea Venäjän nykyisyyttä ja historiaa. Tätä kirjaa, kuten yleensä muitakin vastaavan aihealueen teoksia, vauvaa kuitenkin yksi puute: siinä ei ole analysoitu Venäjän ja Suomen kulttuurien yhteisiä piirteitä ja niiden panosta kansojen välisessä kommunikaatiossa. Kysymys on venäläisyyden vaikutuksesta meillä ja suomalais-ugrilaisuuden vaikutuksesta Venäjällä. Yhteyksiä löytyy ainakin sauna- ja ruokaperinteessä, musiikkimaussa, kielten yhteisessä sanastossa ja rakenteessa – ehkä myös huumorissa. Tämä teema näyttää kiinnostaneen tutkijoita vähänlaisesti. Lieneekö yhtenä syynä se, että länsimaisten elementtien korostaminen omassa maakuvassamme näyttää tärkeältä?

Jarmo Eronen